

EL TORRENT DE MUNTANYA (Escorca, Mallorca)

per Gabriel SANTANDREU ¹ i Miquel TRIAS ¹

Resum

Presentam la topografia i descripció del torrent de Muntanya, situat al terme d'Escorca, a la vessant nord del puig Tomir. En el seu recorregut travessa les terres de la possessió de Muntanya, s'engorja minsament a un espectacular paratge càrstic tot just abans d'obrir-se definitivament a la vall d'en Marc d'on pren camí definitiu cap a la vila de Pollença. El torrent comparteix protagonisme al llarg de bona part del recorregut amb el traçat del camí Vell de Lluc; via d'unió entre el Santuari i la citada vila. De la mateixa manera com a complement de la descripció paisatgística de la zona presentam la topografia de dues fonts: la font de Muntanya i la font de s'Hort Nou que, amb les seves aportacions, alimenten una sèrie de canaletes i espais de conreu.

Abstract

We present the survey and description of the Torrent de Muntanya, which is situated in the municipality of Escorca, on the north slopes of the Puig Tomir. It crosses the land of the Possessió de Muntanya, where it forms a gorge in a spectacular karstic area just before finally opening into the Vall d'en Marc where it heads towards the village of Pollença. The torrent follows for a good part of route of the ancient Lluc track, which links the Santuari and the cited village. At the same time and to complete the description of the landscape we present the survey of two springs: the Font de Muntanya and the Font de s'Hort Nou, which feed a series of channels and farmland.

*Tant si de neu blanquegen
los puigs, com si los colren soleiades,
tot l'any hi remoregen
les fonts entre murteres perfumades.*

“La Vall” primera redacció - Agost 1873
Mn. Costa i Llobera

Introducció

El **torrent de Muntanya** se situa al coster nord del **puig Tomir** i representa el principal drenatge superficial d'aquesta zona. Tot i tenir una capçalera molt ampla i difusa formada per diversos xaragalls que es despenyen de les vessants del citat massís amb jaços més o manco clars, el tàlveg no és defineix clarament fins a les proximitats de la **font de Muntanya**. Minso i planer en el seu sector inicial, és al tram central –abans d'obrir-se definitivament a la **vall d'en Marc**– on el torrent s'engorja amb certa importància i on acumula la major part del desnivell i per tant on es concentra el major atractiu esportiu de la devallada. En aquest sector travessa un

espectacular paratge càrstic: el **rellar de Son Marc**, zona on es fan ben paleses les formes de modelat superficial en forma de lapiaz i que en alguns indrets arriben a assolir un important desenvolupament marcat per la verticalitat, formant esquerps esquetjars que delimiten el jaç del barranc. En alguns indrets, el jaç es veu clarament vinculat a les morfologies exocàrtiques on el tàlveg ha evolucionat a favor de les profundes esquerdes i canals del mateix esquetjar. N'és un exemple el tàlveg que podem observar entre el S7 i el S9, al segon tram encanonat. La morfologia interior del torrent ve definida, com ja hem avançat, per un desnivell suau, d'uns 30 graus de mitjana, que forma escassos salts de discretes alçades, sovint produïts per acumulacions de blocs que han col·lapsat el tàlveg modificant-ne el traçat

¹ Secció d'Espeleologia del Grup Excursionista de Mallorca. Palma.

Figure 1: Fragment del mapa del Cardenal Despuig (1783) que correspon a la zona estudiada. S'hi representen diversos traçats de camins que unien Lluç amb Pollença.

Figura 1: Fragment of the map by Cardenal Despuig (1783) which corresponds to the area studied. It shows various routes of tracts which link Lluç with Pollença.

original i generalment no superiors als 10 m. N'és una excepció un **S15**, màxim desnivell que podrem trobar durant el descens. Igualment destaca l'absència de zones aquàtiques ni cap gorg pregon. Un pic superat el tram més enorgiat, el torrent es torna planer, de jaç obert i rost amansit, travessant **la vall d'en Marc** en el seu camí cap a Pollença on conflueix amb el **torrent de Ternelles** formant el **torrent de Sant Jordi** que finalment desemboca a la Badia de Pollença per devers **Llenaire** i **ca na Valentina**. És aquesta una vistosa vall, escenari d'eixides històriques. La **vall de Vàritx**, com era coneguda al període islàmic, fou en temps de la Reconquesta una via emprada per les tropes catalanes a les seves campanyes per les muntanyes d'Escorca. Tropes que, comandades per Bernat de Santa Eugènia o guiades per Jaume I durant la segona estada a Mallorca el 1231, travessaren aquestes terres amb el propòsit de sufocar els nuclis de resistència musulmana a les terres d'Escorca.

La **font de Muntanya** s'obri al fons d'una vistosa mina de pedra seca amb dos brancals, i presenta diversos ullals, que en època de fortes pluges es poden multiplicar abocant les seves aigües al torrent. La font era ben coneguda temps enrera, probablement és la font que accionava un molí d'aigua ja documentat l'any 1337, i avui en dia és una important referència geogràfica dins aquesta contrada pels qui transiten pel camí Vell. En paraules del Pare Roig, l'aigua d'aquesta font té fama de tenir molta calç (ROIG, 1993). De la mateixa mina arranca una canal de pedra, avui entubada que porta l'aigua a les cases de Muntanya.

El torrent travessa terres de **Muntanya**, d'on en pren el nom. Aquesta gran possessió, partió entre els termes d'Escorca i Pollença i que confronta amb

Binifaldó, **Femenia** i **Míner**, ja apareix ben documentada als textos històrics; d'aquesta manera, al Llibre del Repartiment la trobam anomenada **Almorell** i segons aquesta font, fou assignada a la casa del Temple que en mantingué la propietat fins al 1312. Posteriorment passà a anomenar-se Morell, fins assolir el nom actual que data del segle XVI. El 1787 fou descrita per Jeroni de Berard com una gran possessió amb una font abundosa. Cal fer menció de la seva situació estratègica; pas natural entre dues grans vessants de la Serra, així com el seu aïllament respecte d'altres possessions. Aquests fets han propiciat que en diversos períodes històrics hagi estat escenari de sonats episodis de robatoris, crims i altres delictes.

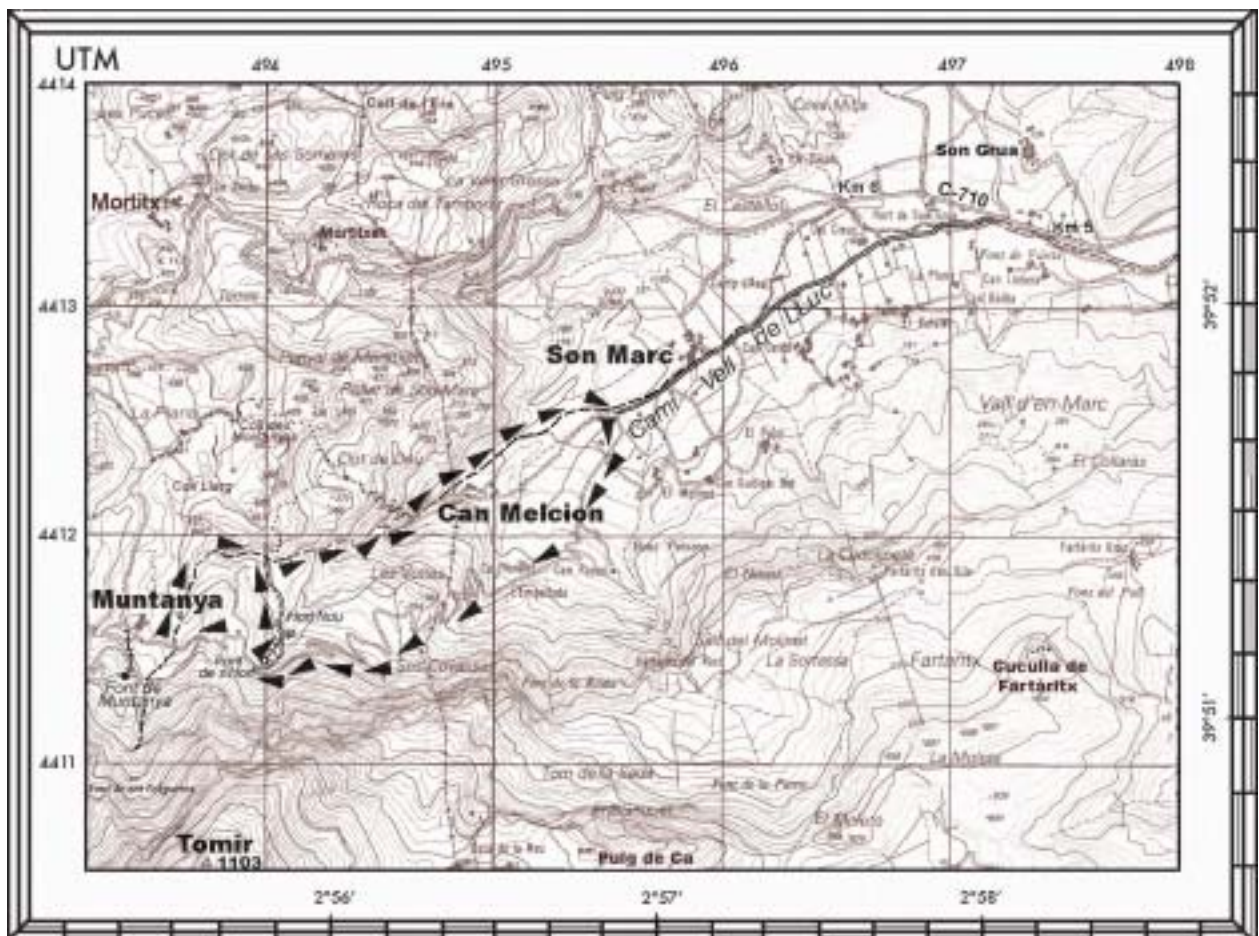
Un altre element que comparteix protagonisme amb el torrent és el **camí Vell de Lluç a Pollença**, camí del que en podem trobar referències documentals data-des l'any 1337. És aquesta una llegendària via que en altre temps fou el més important nexa de comunicació entre la vila de Pollença i el santuari de Lluç. En podem trobar unes primerenques referències documentals a una acta de compra i venda de terra per part dels propietaris: l'orde militar del Temple, a qui foren assignades després de l'acte de Repartiment posterior a la Conquesta. Així, al Llibre d'Actes del Temple amb data de l'any 1337 podem llegir aquesta referència: "*Camium quo itur de Pollencia ad capellam beate Marie de lucho*". A altres referències documentals molt més recents, es cita que al voltants de l'any 1818 el camí necessita certes obres de manteniment; el motiu era degut a que travessava el torrent per diversos punts fent-ne necessària la reparació. Tanmateix, cal recordar que no fou aquest l'únic camí que recorria aquestes contrades. Una acurada observació del mapa del car-

denal Despuig, gravat l'any 1781, ens mostra el traçat del que fou una altra important via que unia les possessions de Son Marc i Mortitx, des d'on prenia cap a Lluc passant per Muntanya, Binifaldó i Menut.

Accés

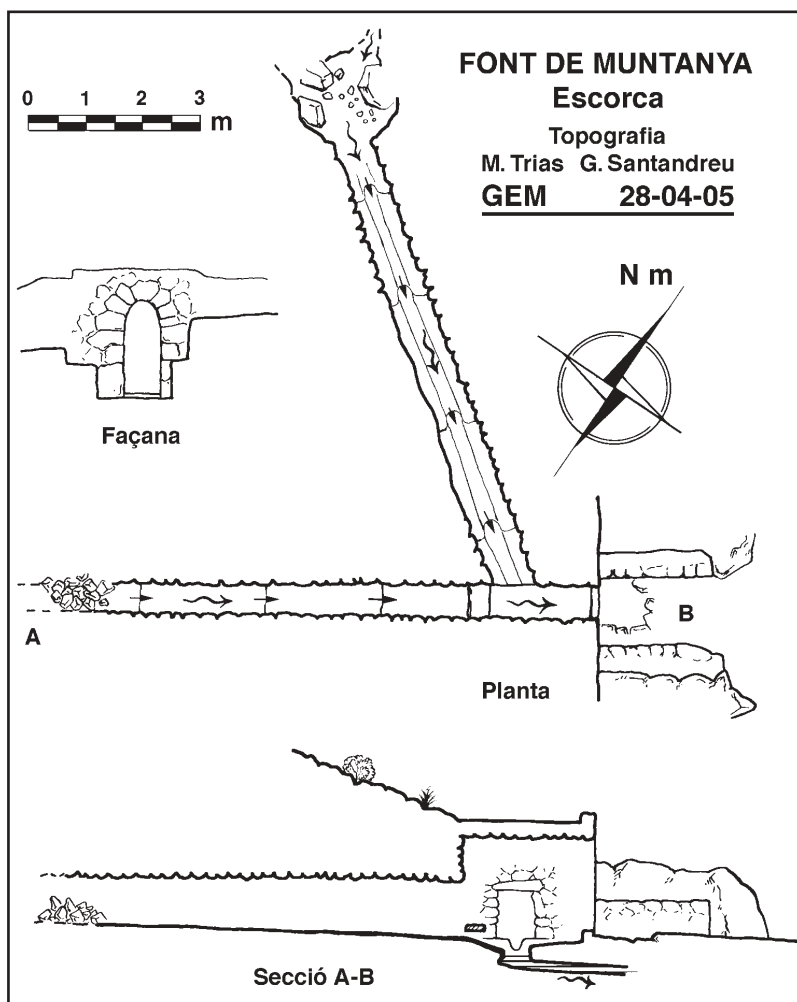
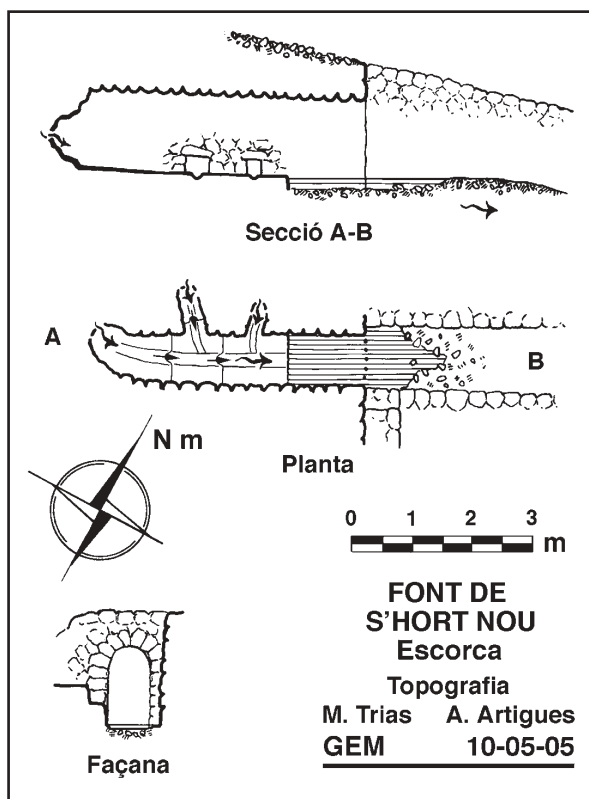
Començam l'itinerari deixant la carretera C-710 Andratx-Pollença al punt quilomètric 5,3, a l'indret on s'aixeca l'anomenat **pi de les Creus**, just a la cruïlla d'un camí asfaltat que s'endinsa per la **vall d'en Marc**, situada a ponent de la vila de **Pollença** i custodiada per la vessant oriental per les esquerpes contrades de **Fartàritx**, i el **coll de Míner**, i més cap a llebeig per les moles rocoses del **puig de Ca de Míner** i l'inconfusible **puig Tomir**: la darrera de les grans altures de la Serra. Seguirem inicialment aquest camí, tram del **camí Vell de Lluc**, ara asfaltat i que discorre paral·lel al rec del torrent, creuant-lo en alguna ocasió. A poc més d'un quilòmetre des de la cruïlla, haurem de parar esment a un punt on el camí asfaltat s'apropa molt al tàlveg, en un tram caracteritzat per un redol d'alzines i just abans d'un revolt molt marcat cap a migjorn. És aquest el lloc més recomanable per deixar els vehicles i començar l'aproximació, entre d'altres coses perquè és en aquest

punt on abandonarem el tàlveg en fer el camí de tornada un cop realitzat la davallada. Deixarem el jaç a l'esquena i ben al davant podrem situar els verticals penya-segats per on es despenja la vistosa cascada –sovint ben eixuta– del **torrent del Salt del Molinet**. Cap a ponent i als costers del Tomir, una catifa d'alzines s'enfila cap al **coll de Binifaldó** divisòria d'aigües entre la vall de Lluc i la de Pollença. Caminant per camí asfaltat, no ens torbarem en passar per la finca d'**El Clotal** i un poc més envant pel **portell de Can Melcion**, just on comença un tram de pista "pseudo-empedrat" ben lleig, que podrem evitar sense gaire dificultat fent dreceres per dins l'alzinar. En poc més de 10 minuts ens trobarem a mà esquerra amb un tirany ascendent on deixarem l'asfalt. Aquest caminó que hores d'ara apareix senyalitzat com a sender de Gran Recorregut és ja part del **camí Vell de Lluc a Pollença**. Deixam doncs enrera l'asfalt per prendre un tirany que amb moderat rost ascendent s'interna de tot d'una dins un alzinar. El camí es veu travessat en alguna ocasió per una pista moderna que obviarem tot seguint el traçat senyalitzat com a GR. Als 20 minuts de marxa arribam a un indret on el camí es recolza en un murs que actuen de parament. El camí descriu una sèrie de revolts tot coincidint amb un redol on l'alzinar és ben espès i ombrívol. Aquest tram es coneix com **les Voltes**. Immersos dins aquest alzinar la vista és limitada però no passaran desapercebudes al coster de migjorn, unes rossegueres i

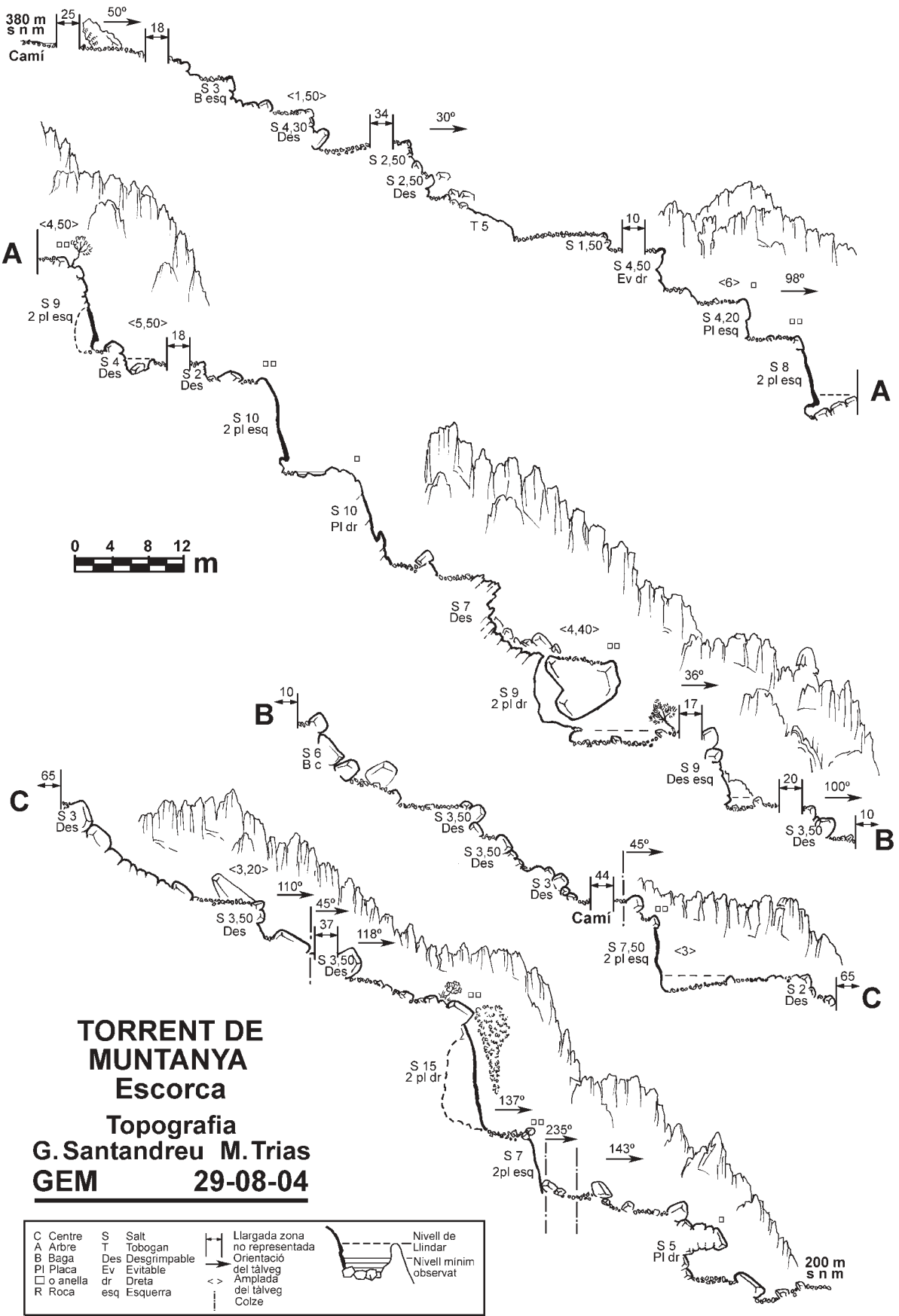

xaragalls, enderrocs que engalanen els contraforts inferiors d'aquesta vessant del puig Tomir. Deixant enrera el seguit de revolts i colzes arribam a un tram planer on hi trobarem un portell de fusta; és tracta de la partió entre els termes d'Escorca i Pollença. Superat aquest, no ens torbarem en abandonar una pista descendent per seguir el sender que de tot d'una travessa un rotllo de sitja i uns metres més envant desemboca a una pista més ample. El rost és torna encara més planer i agradable. Haurem de posar atenció a no deixar passar una cruïlla poc evident d'on arranca una pista que davalla cap a la dreta (abans d'un revolt del camí principal i vora un pal amb indicació de GR), és el camí que porta cap a la **font de s'Hort i s'Hort Nou** i per on tendrem que tombar per enfilat el camí cap al tàlveg. És aquesta l'opció més ràpida i còmoda per accedir a la part esportiva i més interessant de la davallada, en canvi si en volem fer el recorregut sencer i de passada gaudir de les aigües de la **font de Muntanya**, haurem d'obviar aquesta bifurcació i seguir ascendint per la mateixa pista. Sempre amb relaxat passeig, després d'uns 25 minuts de marxa, deixant de banda algunes cruïlles, arribarem a un punt on el camí travessa el torrent per damunt d'un pontet. A mà esquerra i enlairada a uns 80 metres del camí trobam la **font de Muntanya**, ben prop del tàlveg.

Si optam per la primera opció d'accés que, com ja hem dit; és la més còmoda i directa per accedir al tàlveg,

haurem d'abandonar el **camí Vell** al punt indicat i prendre la pista descendent. De tot d'una trobarem un redol planer amb algunes barraques i rotllos de sitja. En aquest punt el camí es confon; amb una mica d'esment el podrem localitzar a mà dreta i de tot d'una trobarem una pista ben ampla i marcada que no té pèrdua. Gairebé immediatament haurem arribat a la **font de s'Hort**, situada a l'esquerra del camí vora un xaragall. Té una mina amb volta amb diversos ullals i a l'exterior uns pedrissos i una taula. De la font parteix una canaleta que, amb un traçat rectilini aboca l'aigua a una pica i un safareig a l'**Hort Nou**. La canaleta és de secció quadrada, té uns 170 metres i el seu estat de conservació és bo, llevat d'allà on travessa el camí. Ja sigui seguint-ne el recorregut o sense abandonar la pista, amb uns minuts haurem arribat a **s'Hort Nou**. Es tracta d'una encisadora raconada, una cometa habilitada pel conreu, amb una successió de marges i irrigada per les aigües de la **font de s'Hort**. A més són dignes d'esment una sèrie d'elements bastits amb tècnica de pedra en sec: un conjunt de canals paredades, pontets, marges o una barraca adosada a les penyes. Deixarem aquest bell redol a la dreta

TORRENT DE MUNTANYA Escorca
Topografia
G. Santandreu M. Trias
GEM 29-08-04

C Centre	S Salt	Liargada zona no representada	Nivell de Llindar
A Arbre	T Tobogan	→ Orientació del talveg	Nivell mínim observat
B Baga	Des Desgüripable	<> Ampliada del talveg	
Pl Placa	Ev Evitable	Colze	
o anella	dr Dreta		
R Roca	esq Esquerra		

Foto 1: Panoràmica de s'Hort Nou, magnífic exemple d'aprofitament de l'espai per a conreu, on es conjuguen una bona mostra d'elements d'arquitectura tradicional de pedra en sec: canaletes, safarejos, espais marjats, pontets i tàlvegs empedrats. (Foto: G. Santandreu).

Photo 1: Panorama of s'Hort Nou, a magnificent example of farmland use, with a great variety of traditional dry-stone-wall elements: channels, water tanks, stone enclosers, small bridges and paved talvegs. (Photo: G. Santandreu).

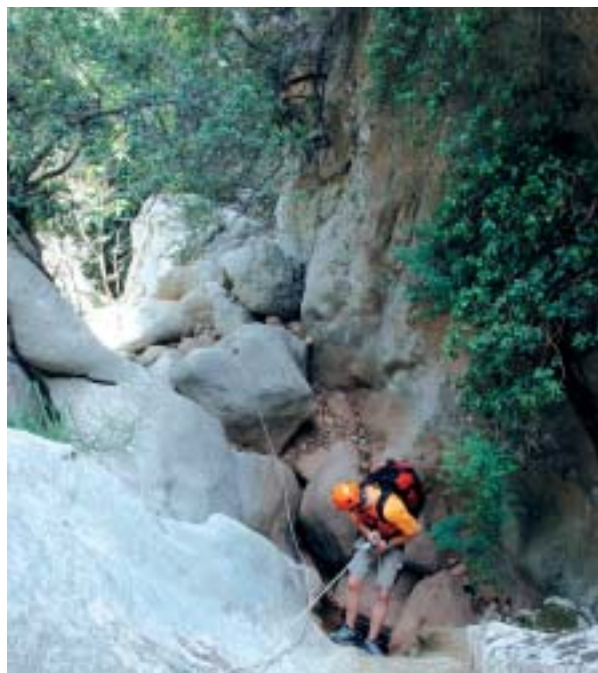

Foto 2: Primers ressalls d'interès del torrent. Baixant el S 8, just quan el torrent es comença a encanonar. (Foto: G. Santandreu).

Photo 2: First falls of interest on the torrent. Dropping down S 8, just where the torrent starts to form a gorge. (Photo: G. Santandreu).

per seguir per una pista que tomba a l'esquerra sense perdre altura. Travessa un xaragall, s'endinsa per un olivar envaït per les estepes i comença a baixar deixant enrera la gran mola calcària del Tomir. El camí, una mica esvaït, travessa dues canals empedrades i pren direcció cap a una carena d'esquetjar als peus de la qual es troba el nostre torrent. Sortirem del redol d'olivar i trobarem una pista ampla i ben definida que travessa les restes d'un portell i per dins l'alzinar ens mena directament al tàlveg.

Descripció

Si optam per fer-ne la davallada integral des de la **font de Muntanya**, o bé hem fet l'aproximació des de la vessant de Lluc per **Menut** i **Binifaldó**, —opció per on hem de preveure una llarga aproximació per pista asfaltada— prendrem com a fita el pontet on el **camí Vell de Lluc a Pollença** travessa el rec del torrent.

Accedirem al tàlveg amb poques dificultats, deixant enrera el camí i trobant de tot d'una un jaç poc definit i ben obert que es mou per un espès alzinar. Al poc de començar la davallada diversos camins creuen el

Foto 3: Primer dels S10 a una zona oberta d'alzinar, en primer terme; l'enclotada del torrent presidida per altes penyes d'esquetjar. (Foto: G. Santandreu).

Photo 3: First of the S10 in an open zone of holm oak forest in the foreground. The dropping of the torrent presided over by high crags of karren. (Photo: G. Santandreu).

torrent, el segon d'ells, és la pista que condueix a les cases de **Muntanya**, possessió de la qual, com ja hem vist, agafa el nom el nostre torrent.

Pocs detalls podem destacar d'aquest sector inicial, com dèiem es tracta d'una llera oberta, on els únics ressalts dignes d'esment –algun tobogan o alguna aglomeració de blocs– es poden desgrimir amb poca complicació o bé es poden evitar per fora del jaç. Cal esmentar algun petit gorg on es conserva aigua bona part de l'any o un tram on el jaç del torrent s'excava dins un potent paquet de tosca, evidència d'un curs anterior molt més ample.

En alguns indrets el jaç pareix engorjar-se tímidament, com és al punt on, a un discret congost rep l'aportació d'un afluent que cau fent un petit salt al coster esquerre. Tanmateix es torna a obrir sense cap altre al·licient que algun salt com un **S 2** coincidint amb una paret seca que travessa el tàlveg o un **S 3,5** amb colada de tosca. Més envant trobam l'únic salt digne d'esment d'aquest sector inicial. És tracta d'un **S 6**, equipat amb una placa, que desemboca a un gorg sec d'una fondària d'uns 2 metres. Aquest salt si tant volem es pot evitar fora del jaç, això sí, tenint en compte que aquí el tàlveg es troba una mica engorjat, cosa que ens obligarà a fer una escalada lateral pel marge dret una mica exposada. Superat aquest salt, el torrent descriu un colze vora una sitja i de bell nou torna a ser ben obert. Uns 400 metres més de tàlveg ample, farcit de blocs i

amb poc desnivell trobarem un nou camí que travessa el rec, i tot seguit un nou camí. Es tracta del camí que procedent de **s'hort Nou**, travessa el jaç. Serà aquest el punt d'inici del nostre descens si hem optat per la primera alternativa d'aproximació.

Ja dins un tàlveg ben obert i per un espès alzinar començam a davallar deixant enrera una gran penya caiguda a ran del jaç amb unes marcades estries de corrosió càrstica (inici de la topografia). Tot d'una trobarem el primer ressalt remarcable; un **S 3** equipat amb una бага. A continuació el llit s'excava formant un petit canonet de 1,50 m d'amplada, on trobam encadenats un **S 2,2** i un **S 2,1** desgrimpables o bé evitables fora del jaç per una casta de laberint càrstic. El jaç s'obri i passa a ran d'una paret seca amb oliveres fins arribar a una zona de blocs on trobam el proper obstacle; un **S 2,5** + **S 2,5** seguit d'un tobogan de 5 metres. És aquest un ressalt que podem desgrimir amb una mica d'esment o bé fer servir una бага bastant capolada per montar un passamà. En tot cas arribarem a un tram obert amb una bona vista del primer sector engorjat del torrent. Aquest se situa imminent al davant nostre travessant un rellar ben marcat. Al coster esquerre destaca un gran ninot de roca penjat damunt del tàlveg. Arribam llavors a un **S 4,5** que es pot evitar fora del jaç per la dreta i de tot d'una compareix un **S 4,2** que coincideix amb l'inici del engorjat. Aquest salt, equipat amb una placa a l'esquerra, es pot desgrimir per la dreta si el jaç està ben

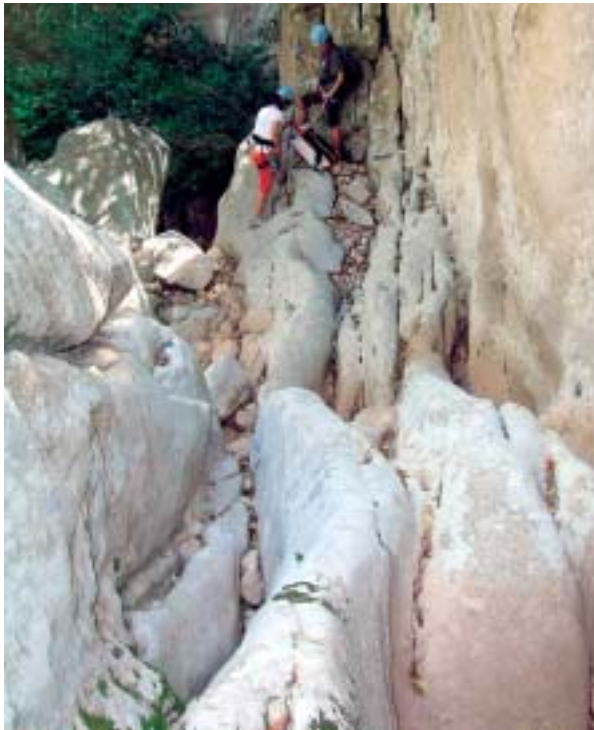

Foto 4: Aspecte del tàlveg entre el S 7 i el S 9 del segon tram encanonat, on s'ha excavat aprofitant i erosionant les profundes esclletxes i clivelles del propi esquetjar. (Foto: G. Santandreu).

Photo 4: View of the talweg between S 7 and S 9 on the second section of the gorge, where it has deeply cut into and eroded cracks and joints in the karrenfield. (Photo: G. Santandreu).

eixut. Als peus del salt s'ens presenta una encisadora perspectiva del torrent; en primer terme un ombrívol estret atapeït d'esponeroses heures, figueres i llores, mentre que tancant el paisatge es retalla la forma piramidal de la **Cuculla de Fartàritx**. El proper obstacle és un **S 8** equipat a l'esquerra i rematat per dos bocins de cadena. El salt aterra en un gorg farcit de blocs i immediatament trobam davall d'una figuera un nou salt; un **S 9** equipat amb dues plaques a l'esquerra. La capçalera està formada per uns grans blocs encallats recoberts de tosca sota els quals s'ha creat una coveta. Tot d'una el salt enllaça amb un nou ressalt, un **S 4** de roca ben llisa que pega dins un gorg excavat amb alguns blocs a l'interior. Es tracta d'una desgripada una mica delicada sobretot pel que fa a l'aterratge dins el gorg; per tant, pot ser una bona opció fer d'una sola tirada de corda els dos salts.

Superats aquests salts inicials, deixam enrera el primer tram encanonat del torrent i ens endinsam de bell nou per un alzinar. A l'enfront i al mateix nivell on ens trobam es poden observar uns pinacles de rellar molts marcats, en canvi si allunyam la vista cap a llevant podrem situar les contrades de **Fartàritx** amb el **Salt del Molinet**. Emperò el torrent s'obri camí a través del bosc i ho fa amb un **S 10**; una canaleta estreta i vertical que desemboca a un raconet amb dos gorgs que podrem evitar sense gaire complicacions. Tot d'una apareix un nou **S 10** equipat a la dreta amb una sola placa. Es tracta d'un salt totalment recobert de colada, que al tram final es troba molt desfeta i on podem apre-

Foto 5: Baixant el S 9 configurat per una gran penya encastada que en col·lapsa el tàlveg. (Foto: G. Santandreu).

Photo 5: Drop at S 9 formed by a large rock which collapsed into and blocked the torrent course. (Photo: G. Santandreu).

Foto 6: Rapelant el S 7,5, una pregona esquerdada d'aspecte ben engorjat. (Foto: G. Santandreu).

Photo 6: Abselling S 7,5, a deep cut with the aspect of a gorge. (Photo: G. Santandreu).

ciar la potència d'aquest sediment. Després d'aquest dos salts haurem arribat a un nou engorjat que correspon al nivell de rellar que hem identificat anteriorment. A aquest sector és de destacar la marcada estratificació que presenta el jaç, i que sembla excavat a favor de profundes esquerdes del mateix rocam, arrodonides per l'efecte de l'erosió. No falten però els gran blocs que envaeixen el curs, són aquests els que formen un nou salt, un **S 7** sense equipar que podrem desgrimir amb una mica d'esment. El final d'aquest tram ve marcat per un **S 9**, salt que de fet és una acumulació de blocs gegantins cimentats que han obstruït el tàlveg. Per superar-lo; podrem fer servir dues plaques instal·lades a mà dreta, tanmateix un pas interior entre blocs comunica igualment amb els peus del citat salt. És aquesta una opció que queda reservada als experts en desgrimpades que vulguin gaudir d'una inusual eixida subterrània. En qualsevol dels casos arribarem a una enclotada ben ombrívola, engalanada per les hores i

amb una figuera de soca revinclada. Aquesta part del torrent pren una direcció de 36° . Una vintena de metres més envant arribam a un nou salt, un **S 9**, que es pot desgrimir per l'esquerra seguint un pas que ens portarà a una esclatxa amb restes d'una colada molt desfeta. En aquest indret és curiós observar com, tot i que el torrent té un jaç ben definit entre altes parets, al coster esquerre la mà de l'home ha bastit una mena de caminó reblint de pedres els replans i esclatxes del rocam. La precària senda s'enlaira en direcció a uns covals situats davall d'unes timbes roges. Seguint per una llera ample superarem un **S 3,5** que tant podrem desgrimir per un costat com per l'altre, i de bell nou el torrent es torna obrir assolint una orientació de 100° . Una successió de gran blocs marca l'inici d'aquest bocí obert; es tracta d'un **S 6** mal equipat amb una baga en dubtós estat; tanmateix el salt es pot desgrimir pel centre com es pot evitar fora del jaç per la dreta. Ens espera un tram tranquil per dins l'alzinar sense cap

accident remarcable llevat de dos **S 3,5** i un **S 2,5** a una zona de blocs. Més envant un caminó amb restes d'empedrat travessa un portell i creua el tàlveg. Després d'una quarantena de metres i diversos colzes, el torrent s'estimba a un indret que forma una pregona esquerra. Superat un primer bloc caigut arribam a un replanet, preludi d'un **S 7,5**. Equipat amb dues plaques a l'esquerra, es tracta d'un salt vertical d'aspecte "ben fosquer". En aquest punt el jaç mesura 3 metres d'amplada, el pis és de còdols i en algun indret aflora la roca mare. Emperò el passadís rocós no es torba a tornar-se obrir; un **S 2** desgrimpable en marca el final i l'inici d'una zona oberta d'alzinar d'uns 65 metres. Aquesta acaba a un indret on el curs es torna excavar i on hi tornam a trobar un jaç format per rellar molt erosionat. Aquest configura un rost de roca mare amb alguns blocs caiguts que ens obligaran a fer alguna desgrimpada. Al final d'aquesta, l'amplada del tàlveg és de 3,2 metres i és de destacar una gran llosa caiguda recolza-

da a la paret esquerra. Un **S 3,5** que podrem desgrimp per l'esquerra i el torrent descriu una sèrie de colzes molt marcats assolint una orientació definitiva de 118°. Són prop de 40 metres sense cap tret esportiu remarcable, això sí, si aixecam el cap, just damunt el tàlveg podrem observar un cable de ferro enlairat que travessa el torrent. Es tracta d'un cable estès per tal d'amollar penyes avall els feixos de llenya emprats pels carboners en les seves tasques; tot i que sembla que només és un record d'un ús del bosc avui ja desaparegut, cobrarà nova vida, ja que hi ha evidència que hom en vol renovar la instal·lació.

Si seguim davallant deixarem enrera una desgrimpada de 3,5 per un bloc i arribarem al **S 15**; el salt de més alçada del torrent. Aquest salt té com a capçalera un gran bloc inclinat de roca ben llisa que fan que l'accés als ancoratges sigui un tant exposat. Un passamà instal·lat a un ullastre, ens ajudarà a assegurar aquest delicat tram. De totes maneres convé anar vius en

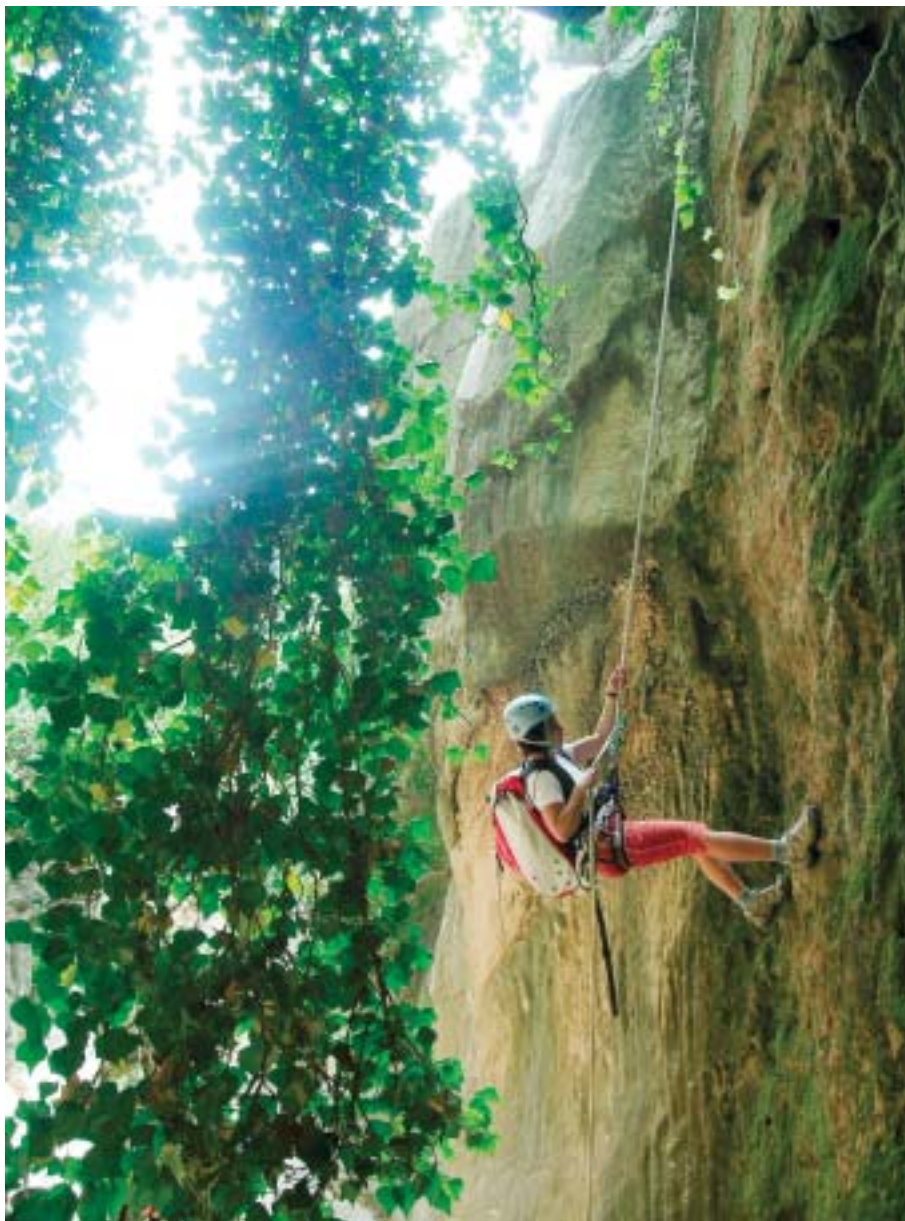

Foto 7: Detall del S 15 amb la gran heura (*Hedera helix*) que l'engalana. (Foto: G. Santandreu).

Photo 7: Partial view of S 15 with the ivy (*Hedera helix*) which adorns it. (Photo: G. Santandreu).

Foto 8: Baixant el S 15, el salt de més altària del torrent. Al igual que altres bots, la seva gènesi està vinculada a la caiguda de blocs que n'ocupen el jaç modificant el perfil. (Foto: G. Santandreu).

Photo 8: Dropping down S 15, the greatest drop on the torrent. Like other drops, its origin is due to the fall of blocks which occupy the torrent course modifying its run. (Photo: G. Santandreu).

Foto 9: Tàlveg ben excavat al S 7, al tram final de la zona esportiva. (Foto: G. Santandreu).

Photo 9: Well deepened talweg at S 7, in the ending sector of the sportive zone. (Photo: G. Santandreu).

aquest tram; una ensopogada pot acabar amb una caiguda neta de 15 metres. El salt en qüestió és ben vistós, es tracta d'una vertical amb uns blocs encastats a la part superior que al coster dret formen un gran coval engalanat amb una esponerosa heura. La paret recoberta de tosca acaba a un gorg ben eixut ple de còdols, a l'extrem del qual compareix de tot d'una un nou salt. És un **S 7** per una canaleta estreta ben encaixada, que podrem instal·lar a unes plaques a l'esquerra de recent col·locació menyspreant tres ancoratges anteriors clavats a mà dreta, —exemplar lliçó de sobre-equipament—. El salt aterra en un bloc, a un estret on el tàlveg descriu un doble colze. Acte seguit i amb un curs igualment excavat arribam a un **S 5** equipat a mà dreta amb una placa. És aquesta la darrera vertical d'importància del torrent i es tracta d'un salt format per blocs encallats al jaç formant un covitxol a davall. Tanmateix, es pot evitar sortint del jaç per l'esquerra. Superat aquest darrer salt el torrent s'obri definitivament i s'endinsa decididament per dins l'alzinar amb un recorregut amansit, obert i en ocasions poc definit. A tot aquest tram ja no hi trobarem gaire accidents de rellevància, llevat d'un **S 4** i un **S 6**; el darrer format per una penya enorme que envaeix el tàlveg i que podrem superar amb una desgrimpada o, si ja n'estam cansats; evitar-lo per fora del jaç. És just abans d'aquest ressalt on el torrent es veu delimitat al coster dret per una filada de pedres a més d'una paret

de pedra seca amb un portell. Més envant la llera travessa un portell de pedra amb una bassa, sovint amb aigua podrida. A mà dreta ens quedarà un camp de tarongers tancat per una paret de pedra que ens acompanyarà un bon tros. En aquest tram, una inoportuna barrera d'abatgers ens obligarà a abandonar el jaç, cosa que farem pel coster esquerre, per tornar a agafar-lo uns metres més envant. Després d'uns vint minuts de marxa des del darrer salt, el jaç es veu interromput per una primera tanca de ferro amb portell basculant. En passarem per davall aprofitant tan sofisticat mecanisme de dubtosa utilitat en cas de revinguda. Uns metres més avall i al coster dret del torrent, cal esmentar l'existència d'un coval anunciat per un paladar rocós que amaga els restes d'una cavitat, avui col·lapsada per esfondrament i que ens pot servir per fer una idea d'antics nivells del torrent.

Amb poc més de mitja hora després d'haver deixat enrera el darrer salt del descens haurem arribat a un segon portell d'igual tecnologia que l'anterior; en haver-lo superat posarem esment al marge dret del jaç on podrem esbrinar un mur de pedra a un redolet d'alzines; és el punt on hem començat l'itinerari d'aproximació i en aquest cas final del nostre recorregut.

Les dades tècniques d'aquest torrent es poden resumir de la següent manera:

Material: 2 cordes de 20 metres. Cal preveure les inexcusables cordes de recanvi i algun material per renovar els ancoratges.

Desnivell de la zona esportiva: 180 metres

Temps del descens: 3 hores

Temps d'aproximació per l'itinerari descrit: 1 hora i mitja

Època: Es pot fer tot l'any. Després de pluges fortes pot presentar un cabal inusual que cal avaluar.

Agraïments

Volem fer present el nostre agraïment als bons companys Santiago Amengual i Antoni Artigues per la seva ajuda en la recollida de dades topogràfiques i la localització de punts de l'itinerari amb el GPS. Igualment volem agrair a Antoni Reynés els seus comentaris pel que fa a alguns topònims així com les precisions als voltant del Camí Vell.

Bibliografia

- CERDÀ, M i VILANOVA, B. (1997): El camí Vell de Lluc. Col·lecció Itineraris de Pollença nº 5. Ajuntament de Pollença.
- COSTA i LLOBERA, M. (1947): Obres completes. Editorial selecta, Barcelona.
- DESPUIG, A. (1783): *Mapa General de Mallorca*.
- JUAN, R. (2002): *Escorca, Apuntes para la historia del municipio*. Tomo I i II. Ediciones Calima. Missioners dels Sagrats Cors - Ajuntament d'Escorca.
- ROIG, B. (1993): *Les fonts del terme de Lluc i els seus itineraris*. El Tall Editorial. Ciutat de Mallorca.
- TRIAS, M. i RAMON, F. (1999): *Els torrents clàssics de la Serra de Tramuntana*. Miquel Font Editor. Ciutat de Mallorca.
- VILANOVA, B. i CERDÀ, M. (1994): *La Vall d'en Marc i els molins de Llinàs*. Col·lecció Itineraris de Pollença nº 4. Ajuntament de Pollença.